

14.10.2014

107/2014

Oikeusministeriö
oikeusministerio@om.fi
elina.ruuskanen@om.fi

Viite: Lausuntopyyntönnö 19.9.2014, OM 1/62/2013

Asia: Rovaniemen hovioikeuden lausunto luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laeiksi rikosuhrimaksusta ja eräiden siihen liittyvien lakien muuttamisesta

Rovaniemen hovioikeus esittää lausuntonaan seuraavaa:

Hovioikeus pitää tärkeänä sitä, että rikosten uhrien oikeudet, tuki ja suojele saataa Euroopan neuvoston edellyttämää ja muutoinkin ainakin Euroopassa valitsevaa vähimmäistasoa vastaavaksi myös Suomessa. Ja kuten luonnoksessa on todettu, on tärkeää, että rikosten uhrien oikeuksia, tukea ja suojele turvaavat palvelut ovat saatavilla koko Suomessa ja myös harvaan asutuilla alueilla.

Hovioikeus pitää perusteltuna sitä, että rikokseen syyllistyneellä olisi rikosuhrimaksujärjestelmässä velvollisuus maksaa maksu, jonka tuotto on tarkoitettu rikosten uhrien tukipalveluiden järjestämiseen ja sitä kautta rikosten uhrien hyväksi. Hovioikeus kannattaa hallituksen esityksen luonnoksessa esitettyä mallia rikoksesta säädetyn enimmäisrangaistuksen mukaan porrastetun rikosuhrimaksun määrästä, maksuvelvollisuuden määrittämisestä vain täysi-ikäisinä rikokseen syyllistyneille, rikosuhrimaksun suuruutta ja maksun ulottamista myös oikeushenkilöihin. Yhdenvertaisuuden ja lakiluonnoksen tavoitteiden toteutumisen kannalta on tärkeää, että tuomioistuimella ei olisi harkintavaltaa sovitella rikosuhrimaksun rahamäärää tai jättää maksua määrittämättä. Hovioikeus yhtyy hallituksen esityksen luonnoksessa esitettyyn maksuvelvollisuuden sitomiseen sen yhteydessä annetun rikostuomion lainvoimaisuuteen sekä rikosuhrimaksua koskevan päätöksen muutoksenhakuoikeuteen vain pääasian yhteydessä. Hovioikeus katsoo, että ehdotettu laki voidaan luonnoksessa mainituilla perusteilla säätää tavallisessa lainsäätämisyjärjestyksessä. Avoimuuden ja ennustettavuuden näkökulmasta on perusteltua, että luonnoksessa ehdotettuja säännöksiä on tarkoitettu soveltaa vasta lakien voimaantulon jälkeen tehtyihin rikoksiin. Tämä tarkoittaa kuitenkin myös sitä, että kestää huomattavan pitkään ennen kuin rikosuhrimaksujärjestelmällä kerättyjä varoja voidaan tosiasiallisesti osoittaa rikosuhripalveluja tuottaville yhteisöille. Järjestelmän luominen ja käyttöön ottaminen aiheuttavat kuitenkin kustannuksia heti.

Hovioikeus kiinnittää huomiota luonnoksessa todettuihin esityksen taloudellisiin vaikutuksiin. Rikosuhrijärjestelmän ylläpitämisen aiheuttamat kustannukset tulevat olemaan suuret ja sen käyttöönotto vaatii viranomaisten kouluttamista, mikä on otettava huomioon myös tuomioistuinten resurssien mitoituksessa. Luonnoksessa ehdotettujen lakien voimaantulo edellyttää oikeushallinnon uusien tietojärjestelmien toimivuutta. Muun muassa rikostuomiosovellus Ritu on tähän mennessä lisännyt tuomioistuinten työtaakkaa merkittävästi, ja tämän vuoksi uusien tietojärjestelmien toimivuuteen on kiinnitettävä erityistä huomiota.

Hovioikeus kiinnittää huomiota myös siihen, että hyvin merkittävä osa rikoksista tuomituista on käytännössä vähävaraisia, joilta rikosuhrimaksun periminen on mahdollista vain ulosoton kautta. Tämä aiheuttaa kustannuksia ja lisää työtä ulosottoviranomaisille, ja toisaalta ulosoton kautta saatavien varojen määrä voinee jäädä vähäiseksi. Luonnoksen taloudellisissa vaikutuksissa on todettu, että rikosuhrimaksu saattaa vähentää valtiolle kertyvien sakkotulojen määrää, koska rikosuhrimaksu olisi sakkoihin nähden ensisijainen. Hovioikeus katsoo, että rikosuhrimaksun ensisijaisuus on silti perusteltua. On myös huomattava, että rikosuhrimaksun ensisijaisuus voi johtaa siihen, että sakkorangaistusten muuntaminen vankeudeksi lisääntyy ja siten aiheuttaa valtiolle vankeinhoidossa lisää kustannuksia.

Luonnos hallituksen esitykseksi rikosuhrimaksulaiksi sisältäisi laintasoisen, mutta varsin lavean määritelmän rikosuhrimaksun tuoton käyttötarkoituksesta. Hovioikeus katsoo, että tarvitaan tarkempia oikeusnormeja ohjaamaan valtion-apuviranomaisen harkintavallan käyttöä avustuksen myöntämisessä tai valtion-avustuksen saajaa. Valtioneuvoston asetuksella asiasta tarkemmin säättäminen on kannatettavaa poliittisen ohjausvallan vähentämisen, päätöksenteon läpinäkyvyyden, päätösten ennakoitavuuden ja rikosten uhreille tarjottavien palvelujen laadun takaamiseksi.

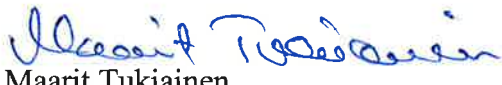
Presidentti

Marianne Wagner-Prenner

Lausunnon ovat valmistelleet:

Hovioikeudenneuvos

Maarit Tukiainen

Viskaali

Jane Lisakka